

LO BELL IDEAL

ON amich August, quan era jove era un noy molt guapo, roig com un anglés, sos cabells eran rossos y la barba que ja li puntejava també tenia trassas de serho.

Era orfe de pare, y la sua mamá que no 'n tenia d' altre estava embadalida ab son fill al véurel tan ben plantat y tan bell.

Tot aixó hauria anat molt bé sense la moda que vingué alashoras y eixa fou lo romanticisme, en lo qual l' August s' hi deixá caure de plé á plé y 's doná á llegir novelas d' Arlincour, Irelant, Dumas (pare) Agna Ratcliffe y altres autors de la época, que no sé com entre ells y 'ls teatres no 'ns van fer girar lo cervell á tots los que 'ns trobam jovens en los anys de gracia de 1840 fins se pot dir á 1850, en lo qual ja caygué en ridícol tanta exageració, puig si las novelas feyan fredat los dramas posavan los cabells drets, y encare 'm recordo que quan jo tenia disset anys vaig anar á veurer un drama en lo Teatre de Santa Creu, únic que hi havia en Barcelona, lo qual drama tenia, si no ho recordo mal, lo títol de *Alfredo de Guillotierna* y fou tan horrorós que després d' assassinats, robos, incendis y espectres, fins sortiren á las taules las ánimas del purgatori, lo que produí un efecte tal que si s' haguessin trobat troncos l' escena se 'n hauria omplert.

Dich aixó, per donar una idea dels deliris de llavors, y dels dramas *Catalina Howard*, *Margarita de Borgoña*, *Catalina de Escocia*, *El*

Page, La Conspiracion de Venecia, Beatriz de Tenda, El Gondolero, Maria Tudor y Maria de Rudenz, y mil altres que ja no se representan pero qu' encara trobareu al encant junt ab los llibres contemporans dels dramas, com *Los subterraneos de Mancini, La Abadesa, El Confesionario de Penitentes negros* y altres tan insulsos com inmorals y que 's venen per terra en las firas de la Mercé y dias d' encant á tant la grossa, formavan en aquell temps nostras delicias y eran la nostra lectura de cada dia y 'ls espectacles qu' omplian lo teatre de gom á gom.

Alimentats ab semblants lleendas y vegent los esmentats dramas los jóvenes tots eram tan fantàstichs com lo que veyam y llegiam, y tots escribam mil desbarats y lo que no la pegava per poeta era novelista, y tots nosaltres eram una novela ó un drama y qui no se figurava ser *D. Juan*, se tenia per *Manrique* ó *Saint Megrin*, essent nostres caps poch menos que una carbasa vuida.

August, com dich, se tirá de plé á eixa desastrada escola y tan en son fisich com en sa moral cambiá de tot son sér, y després de no haverlo vist algun temps, se 'm presentá no essent sombra d' ell.

Estaba groch com la cera, portava la barba crescuda y los cabells llarchs fins á mitja esquena, y s' havia tornat tan flach que se li podia traspasar lo cos ab una agulla saquera.

Jo vaig creurer que havia sortit de una malaltia.

Després de preguntarli del ben estar y de la sua mamá y contestant satisfactoriament, sa agafá de mon brás y dirigitse al antich passeg de la Esplanada perque era poch concorregut, quan estiguarem casi sols me digué donant un sospir:

—Ay Paco, quan desgraciat soch!

—Tú desgraciat, li diguí jo. Are si que 'm farias riure. Si home pot ésser felis est tú.

—Puig no ho soch ni ho seré may.

—¿Qué 't falta?

—Mon bell ideal. Un cor que m' estimí y que corresponga al meu, contestá ab sentiment.

—Mira, August, li diguí jo, no crech que á un jove com tú, guapo, bon minyó y á mes un bon hereu, li salti un bon partit y pocas noyas conech jo que no 's farian pregar per accompanyarlas á la parroquia.

—No 's tracta d' aixó, me contestá ab disgust. Tú creus que á mí me satisfaria un amor com los demés, que se demana á una noya, se li donan las joyas, se convida á la boda, se casan y está tot llest.

No vull aixó, Paco, lo que jo vull jo no ho se, vull un sér ideal,
vull un amor no com los altres sinó un d' aqueixos amors que aquí no
s' usan, y derrera d' aqueixa il·lusió corro com un tonto. Amo, y no
se aquí, y estich mal de ànima y de salut.

La mamá está alarmada, y jo crech que moriré.

— O be te tornarás boig, li vaig dir, y ho sento perque t' estimo,
y creume, August, es menester pendrer la vida com vé. Tots aqueixos
ideals de las comedias, dels dramas y las novelas son bons per escrits,
pero cap profit portan sino omplirvos lo cap de vent segons veig més
cada dia.

August callá, donárem dugas voltas mès y 'm deixá ab disgust,
dihent:

— Te compadeixo molt perque no tens cap ilusió.

FRANCISCO DE PAULA CAPELLA.

(*Acabará.*)

LO MAS DEL ROURE

...masia que pubilla may tingüé.

I.

A mitj quart del Llobregat,
prop la platja llevantina,
s' aixeca un antich casal,
es del *Roure* la masia.
Tan prompte com naix, lo Sol
sas miradetas li envia,
las onadas, sos petons,
l' oretjada, sas caricias,
las floretas, son olor,
sa volada, las gavinas,
sos resfilays, l' aucellet
y la corrent s' armonía,
Apar un troçet de cel
lo mas, que de lluny s' ovira
voltat de ginesta y jonchs
y ab un roure que vijila,
ja fa mes de dos cents anys
la casa com ell antiga.
No s' alsa tant alt y ferm
lo campanar da la vila,
y com ell, sembla 'l pastor
dels ramats d' aquellas ribas;
son fullatje ben espés

la caseta mitj abriga
perque no li toqui 'l Sol,
que ja es prou enmorenida;
de la platja sembla un niu,
¿com será l' auzell que hi nia?
Per saberho, preguntauho
als rosinyols y cardinas,
que os dirán sa veu com es,
al cel demanau que os diga,
com son aquells dos ullets,
als jonchs, com son cos se vincla,
á las perlas, per sas dents,
per sos peus, á las petxinas,
per sas trenas, á lo Sol,
pel llavi, á las clavellinas,
per sas galtas, als roseres
y 'l nom á las Margaridas.
Pom de flors de setze abrils,
ha plorat tota sa vida,
son germá es á serví 'l rey,
sos pares fa temps moriren
y are, ab sos avis vellets
ne viu l' horfaneta trista,
encomenantse al bon Deu
matí y vespre, tots los dias
per trobar un bon marit,
que la pobre no es pubilla!

II

Tot just apunta l' aubada,
d' un matí del mes de Maig
y la bella Margarida
ja s' en va cap al mercat,
lligadeta l' espardenya,
cenyidet lo jipó blau,
ben posada la faldilla,
lo mocadó y devantal;
¡No tanca flors mes bonicas
lo cistell que penja al bras!

y aixís va com una dayna,
 pe 'l camí que porta al Prat.
 La fallera que la guia
 l' hi te tot lo cor robat,
 no contempla la rosada,
 ni escolta 'ls aucells cantar,
 tan sols ne daleix y espera
 s' arrivada en lo mercat.
 Al punt que los peus hi posa,
 lo mateix que fos un ram
 los papellons la voltejan,
 ansiosos de xuglar
 la mel de sas miradetas
 y la mel de son parlar.
 ¡Jo no he vist jamay primpeesa
 ab mes róssech de galants!
 un li diu estel del alba,
 altre niu d' enamorats,
 lo d' aqui tórtora blanca,
 pitxer de flors lo d' allá,
 tots los cors la volen reyna,
 tots la volen estimar,
 á la hermosa Margarida,
 que cofoya 'ls ha escoltat,
 fins que 'l cap de la collada
 li diu tot de baix en baix;
 —¡ay! si fosses pubilleta
 nos maridavam demá.—
 Jo no he vist com allavoras
 mocadors mes virolats,
 ni mes rojas barretinas
 que los colors que ha posat;
 tremolánt com fulla al arbre,
 suig corrent, indret al mas
 son pit mes fort bategantne
 ayre d' amor, demanant,
 que la senzilla orfaneta,
 aymadors prou ha trobat,
 mes la pobre ¡no es pubilla!
 per poguerse maridar.

III.

Pe 'l cansament abatuda
y mitj colrada pe 'l Sol,
arriva la Margarida
aufegant suspirs y plors
al peu d' aquell roure altívol
que li guarda tants recorts,
puig que d' una de sas branques
ni guarniren lo bresol
y de un altre per sos pares
los baguls feren de morts;
alli creu guarir sas penas
y esplayarne lo seu cor,
que 'l mateix que una poncella
enmustehida en un pom,
ha sortit á punta d' alba
ple de dolsas ilusions,
rialler com l' esperansa,
sомнiant galans y amor
y ara torna á la masia
tranzit per lo greu dolor,
ben ple de tristura y penas
y buyt d' alegria y goig.
¡La horfaneta no es pubilla
per trobar bons aymadors!
Al cercar la seva ditxa
desenganys li dona 'l mon,
fins que 'ls nuvols que la voltan
ha esbargit un raig de Sol.
Un pastor que l' estimava
li ofereix lo seu tresor,
que si no val per riquesa,
per sa honra li val molt,
y sinó li porta joyas
l' hi porta 'l traball per dot.
Al sentir aqueixa ofrena,
s' ha esbarjida la tristor,
y 'ls ulls de la donzelleta
que ploravan fa tan poch,

are yessan d' alegria
y sos llavis, rient de goig,
un sí deixan escaparne
arrencat del fons del cor.
L' eura que creixia sola
ja 's pot recolzà en un tronch,
son jardiner ha trobada
la poncelleta ja flor,
que á la fi nostre horfaneta,
ja es pubilla d' un amor,

IV.

Als tres anys de maridarse
tenian dos angelets,
que Deu, per dals alegria
va deixar sortir del cel;
aquestas flors trasplantadas
han anat creixent, creixent,
flns que morta sa mareta,
se quedaren horfanets
y hereus de aquella masia,
que pubilla may tingué!
D' aquell roure tan altivol
las brancas han 'nat cayent,
¡de sa hermosa cabellera
ha perdut los rulls mes bells!
per abrigar en la tomba
als que vius ho feu tant temps.
Sols ha quedat vella soca
que ha tret altres brots novells,
per abrigá en mort y vida,
aquells nins, ja fets hereus,

.

Avuy, d' aquell mas las runas
fetas pols las porta 'l vent,
y del vell y sapat roure
s' ha perdut l' última arrel.

JOAQUIM CABOT ROVIRA.

LO BELL IDEAL

(Acabament.)

ASAREN després tres mesos que no vaig veurer à mon amich, quan un dia comparegué à casa, pero cuasi bé no 'l coneixia. Era lo mateix August de sos primers temps. Gras, roig, ab sa barba afeitada y no mes que bigoti sol, sos cabells tallats y més maco que may.

—Home, quant me n' alegra de veuret tan bó, y li vaig afegir mitj
rient: Ja deus haver trobat ton bell ideal.

—Sí, Paco, me contestá rient, y ab ell lo desengany de aqueixos
amors romàntichs de novelas y dramas que tant nos trastocan à tots
los caps y per contarte aixó he vingut.

Jo li vaig oferir assiento y un cop asseguts l' un frente al altre, ell
comensá:

—No es necessari repetirte quan ximple era jo ab mon romanti-
cisme, que si dura mes temps m' hauria fet fer un cop de cap.

Fastiguejat del mon y derrera d' un ser impossible, vaig determinar
per si podia distreurem de ma idea, anar una nit al ball de más-
caras de la Llotja. Demanat permís à la mamá y obtingut, vaig embo-
licarme ab la capa y 'm diriji sol al ball.

Era lo dia de Santa Eularia qu' es com tu saps sempre lo ball mes
lluhit.

Estava plé, pero donava goig de véurel y totas las distressas eran
bonicas.

Tocavan un vals y casi tothom ballava menos jo, puig mon ánimo trist no estava per semblant diversió.

Distret vaig passejar una mirada en mon entorn quan vegí sola, sentada en un banch, una máscara ab dominó negre y careta de vellut negre també, sortintli una falda de seda del mateix color y cobertas sas mans per guants negres.

La caputxa de son dominó estava cayguda y deixava véurer una hermosa cabellera fosca, y duas preciosas trenas queyan soltas per davant.

Era Lucrecia Borja, Teodora del Brabo, Laura de la conjuració de Venecia ó Elena de Marino Falliero.

M' hi vaig acostar y l' hi vaig dir sentantme á mon costat:

—¿Sola t' estás?

Ella 'm mirá com distreta y contestá:

—Sí, sola; y afegí suspirant: sempre sola.

—Y no has trovat qui t' invités á ballar?

—No, contestá ella, pero tampoch hauría ballat.

—¿Vols venir? li vaig dir jo.

—No, contestá ella y guardá silenci.

Jo no sabía lo que 'm passava y aquella soledat, aquell trajo negre, tot tenia tant misteri que mon cor sentia lo que may había sentit al costat d' aquella máscara incomprendible.

Si, tinch mon bell ideal, vaig dir entre mi, y vaig comensar conversa ab ella que ella va seguir.

Que várem dir tots dos, jo no ho sé, puig vaig pérdrer lo cap en termes que si no hagués sigut en un saló de ball hauría caygut á sos peus.

—¡Dígasme qui ets! li vaig dir foll de afecte.

—No, no ho sabrés may; so un ser de qui ningú 's recorda y 'm despreciarias si sabessis qui so.

—¡Jamay! li vaig dir; puig ets mon bell ideal; siguis qui siguis no puch deixarte.

—No 'ns veurém mes, va dir ella aixecantse: ¡déixam anar!

—Te seguiré, vaig dirli jo ab amor, detenintla per la ma.

—Me veurás mes tart un altre dia

—¿Ahont?

—A casa teva.

—¿Quan?

Llavors vinguéren una comparsa de máscaras y mascarots tots vestits iguals de gitans y gitanas y 'm rodejáren movent gran esbalot.

—Ja t' han deixat sortir del ou? digué un.

—Pobre August! digué l' altre, vés corrents á casa qu' es tart, la mamá t' renyará. Y féren la sardana posantme á mi al mitx ab grans crits mentres ma incógnita desapareixia, y jo, percut lo cap, me desfeyá d' aquella turba y corria desalentat en busca de mon bell ideal.

No la vareig trovar en tot lo saló y desesperat vaig sortir á fora.

¡Vanas investigacions, havia desaparegut!

Desesperat me 'n vaig anar á casa y al obrir la escaleta vaig sentir fret. Tant era mon deliri que 'm vaig guardar la capa en lo guarda robes.

Vaig entrar al pis.

Tothom dormia.

Me 'n entrí en mon quarto y 'm treya ja la levita quan vaig sentir passos.

—¡Es la mamá! vaig dir entre mí, y vaig treure lo llum; pero un terror me feu retrocedí.

Devant meu tenia la máscara negra; la del ball.

Jo creguí morir; pensava qu' era una aparició, un ser fantástich, una cosa del altre mon, y mas dents petavan y mos membres tremolaven.

—¿Qui ets, vaig dirli percut lo seny, per Deu digam qui ets?

Llavors se tragué la caretta y esclafí una gran rialla.

Jo creya que somniava. Després vaig quedar avergonyit y per últim vaig riurer com ella; puig aquella máscara misteriosa, aquella Lucrecia Borja, la Teodora del Brabo, la Laura de la conjuració de Venecia, la Elena de Marino Falliero; en fi, la máscara espectre, mon bell ideal, era... la Mariagneta, la cambrera de la Mamá!

FRANCISCO DE PAULA CAPELLA.

MANE NOBISCUM, DOMINE

¿Vos tornaré deixar Jesús dolcíssim?
¿Vos tornaré deixar?
eix llas ab que'm lligáreu suavíssim
¿lo tornaré trencar?

¿Tornaré beure en fétida cisterna
las ayguas del plaher,
deixant las vostras, font de vida eterna
del celestial verger?

¿A pérdre us tornará l'ànima mia,
joyell que la adornau,
divina perla que á la terra envia,
l'onada del cel blau?

¿Lo tornareu deixar tot solitari
lo cor hont fereu niu?
¿demà restará vuyt aquest sagrari
que avuy ab flors guarniu?

¿La fera del pecat esgarrifosa
hi tornará á fer cau?
¿se posará l'oruga en eixa rosa
que Vos esbadellau?

No, Jesús, no, mon esperit es vostre,
per sempre y tot sencer;
jo'n llansaré defora á qui no's postre
devant vostre poder.

Gelós aprés vos tancaré las portas
perque no us en aneu,
de mos bells sommis ab las brancas mortas
que vaig tallant arreu.

De mon jardí daré las flors y fullas
al vent de la tardor
perqué damunt de totas sas despullas
floresca vostre amor.

Jesús, bellesa antiga y sempre nova,
si tart jo us he trobat,
per enriquir á l'ànima que us troba
per vos es aviat.

No hi deixeu apagar eixa llum clara
que aquí Vos m'hi heu encés;
no us en aneu, no us en aneu encara,
no us en aneu may més.

JACINTO VERDAGUER, P.B.R.E.

CANSÓ DEL TREVALL

Cansó nova se n' es treta,
la cansó prou vos plaurá.

I.

Poble honrat d' aquesta terra
feynador com lo primer,
fills sapats de l' aspre serra,
fills del plà mes falaguer.
Cansó nova se n' es treta,
la cansó prou vos plaurá,
per vosaltres se n' es feta,
apreneula de cantá'.

Fills de la serra,
fills de la vall,
cridem á l' una:
¡visca 'l trevall!

II.

Quan l' ardenta soleyada
va esquerdant lo sech conreu,
quan lo mulla la glassada,
quan s' hi va fonent la neu;
bon pagés, mans á la feyna
que 'l trevall es ton tresor,
cada colp de la teva eyna
fa saltar espurnas d' or.

—Fills de montanya, etc.

III.

Llenyater de l' alta serra,
pit, y esmolar la destral,
l' arbre altiu que 'l colp aterra
cremará en la llar payral;
y com fum, caragolantse,
portará als peus del Etern
las cansons que van cantantse
en las llargas nits d' hivern.

—Fills de montanya, etc.

IV.

Ronch bramul de la caldera,
traqueteig de lo teler,
forsa 't dongan y fé vera
y t' alentan, jornaler.
Cada cop de llensadora
va teixint la teva sort,
fes que corre feynadora,
fes que vole y trasque fort.

—Fills de montanya, etc.

V.

Foch encés, verzell lo ferre,
lo bras nú, lo pit colrat,
ab lo mall de punta á terra
l' aygua á punt per lo trempat.
Pren alé ferré' y trevalla,
pren alé y á copeja'
que si 'l cop de mall no falla
prou lo ferre 's blincará.

— Fills de montanya, etc,

VI.

Si l' alé de la tempesta
 les onadas fa aixecar,
 y vesteix ab negre vesta
 terra y cel y l' ample mar,
 si la brisa empeny las lonas
 ab son bés mes falaguer
 no t' espanten pas las onas
 que hi ha un port, brau marinier.

—Fills de montanya, etc.

VII.

Tots plegats, gent catalana
 pit y fora y amatents,
 y á la veu de la campana
 al trevall correm contents.
 Tots plegats: per nostra mare,
 per la patria á qui estimem,
 que si nostre no es encare
 ja ho será si trevallem.

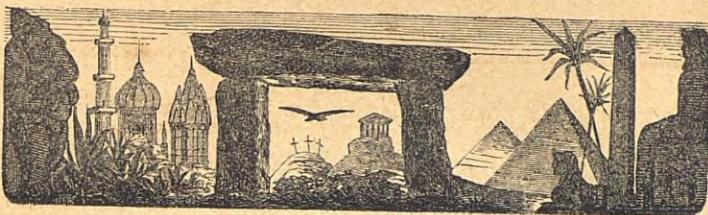
—Fills de montanya, etc.

VIII.

Tots plegats: ab lo desfici
 de cumplir com home honrat,
 que 'l qui te la fé en l' ofici
 ja te un tros de cel guanyat.
 Si perilla nostra terra,
 trevallant ningú es esclau;
 ¡siga l' arma de la guerra
 l' eyna santa de la Pau!

Fills de montanya,
 fills de la vall,
 ¡visca la patria!
 ¡visca 'l trevall!

FERRAND AGULLO,

LOS PORTUGUESES EN XINA

UN ERRO HISTÓRICH

No s' ha escrit encara la epopeya dels portuguesos al extrem Orient. Las *Peregrinacions* de Ferrant Mendez Pinto y las *Décadas* de Joan de Barros y de Diego de Couto, ab tot y ser obras de mestres no arriavan á la importància dels fets que realisáren una maynada de mariners, braus perque era llatina la sang que corria per sas venas. Sols nostra historia patria consigna parescuts actes de bravura: solzament nosaltres anárem com los portuguesos corrent tras lo misteri que s' amagava en l' allunyat confi dels mars, y quan després d' haverlos solcat de llevant á ponent nos donárem l' abrassada de bon arrivo en las islas Molucas, tan grans nos veyam que sentírem petit lo mon pera tancar las immensas aspiracions de nostre esperit.

Llarch y dificil fora fer la historia de las lluytas, los etzars y 'ls perills que á principis del sige xvi afrontáren los marins lusitans. De tasca tan complicada, de la descripció encar que breu y concisa de las ditxas y 'ls dolors, las victorias y 'ls martiris dels dignes émuls de Albuquerque y Vasco de Gama, ne pendréns sols una part petita pera desfer un erro histórich d' alguna importància que passá oblidat de la critica y vé copiantse successivament en quants llibres se publican sobre Xina. Aludim á la fecha en que fou descoberta sa via ma-

rítima y qui fou lo primer portugués que petjà las costas d' aquell Imperi.

Las obras de March Polo, de Rubruquis y demés autors anteriors al sigle XIV que escriguéren sobre las llunyanas terras del extrem Orient, á pesar d' ésser generalment acceptadas en sa época com faulas destinadas á entretenir al públich, no deixáren de cridar la atenció dels marins portuguesos, y quan aquestos arribáren á Malaca, en quals ayygas vegéren per volta primera bressarse las lorchas chinas ab sas airoosas velas de bambú y sos mástils inclinats vers la proa, no 'ls fou ja possible duptar de la existencia real y veritable d' aquell *Cathay* que fou lo mite de l' edat mitjana.

Un dels primers portuguesos que creuharen lo mar malayo, Jordi Alvares, no tremolá en 1514 en embarcarse dintre un jonch xino en companyía d' un fill seu, y 'ls dos després d' una felís travessia arribáren á la isla Tamou, ahont lo fill morí. Aquesta desgracia esplica que l' atribulat pare no cuydés d' averiguar lo que millor convenia als interessos mercantils dels portuguesos; sols recordá en tals moments á son fill y á sa patria y posá un escut de pedra ab las armas d' aquesta sobre la tomba que son dolor obrí pera las despullas de son cor.

Torná Jordi Alvares á Malaca, y en lo següent any de 1515 Rafel Perestrello s' embarcà en altre jonch ó lorcha perteneixent á un ne-gociant anomenat Minó Pulati en las crónicas portuguesas, y pogué arrivar fins á Canton, d' ahont retorná en 1516 ab grans ganancies que contar y majors maravellas que referir de la populosa capital del Kuang-tung.

Pero sia que Perestrello hagués pogut aprofitar en secret notícias que rebéra del viatge de Jordi Alvares, ó que sas relacions y sos beneficis impresionessin mes als portuguesos residents en Malaca que las desgracias del altre, comensá á afirmarse que l' descubriment de la vía marítima de Xina era fet per Perestrello y aixís ha vingut consignantse fins á nostres días, havent quedat olvidada ó desconeeguda la noticia que de la excursió d' Alvares dona l' anomenat cronista portugués Joan de Barros, y la circumstància de que en 1517 sortí de Malaca pera Xina la expedició de Ferrant Peres d' Andrade, ordenada per lo rey de Portugal y conseqüencia per tant del viatge d' Alvares en 1514 perque del de Perestrello no se 'n podian tenir encara notícias en la metrópoli.

Peres d' Andrade sortí á la mar desde Malaca en Juny de 1517 ab vuyt velas portuguesas y arrivá ab felicitat á Canton, essent perfecta-

ment rebut per los mandarins que li donáren quant li feya falta. Aixó prova que en un principi los xinos foren molt expansius en sas relacions exteriors, y sos recels deguéren náixer, com nasquéren en realitat, dels abusos comesos pels negociants extrangers.

Hi hagué un detall curiosíssim en aquesta expedició. Peres d' Andrade portava ordres d' enviar á Pekin un embaixador que en nom del rey de Portugal presentés sos homatges al Emperador de Xina, que ho era llavors Chang-ti. Apurat se trobá lo brau capitá quan degué designar com millor elecció á la persona de Tomás Pires *que por ser Boticario e servir na India de escolher as drogas de botica que haviam de vir pera este Reyno, pera aquelle negocio era o mais habil e apto que podia ser.* Aaxis s' expressa textualment Barros en sa Década III. Per lo demés, mala fi tingué la embaixada. Peres trigá tres anys en arrivar á Pekin, no pogué veurer l' Emperador y en mans de la justicia torná á Canton y morí en una presó.

Per altra part, es també curiosa la relació xina d' aquest primer viatge de las naus portuguesas á son país. L' *Art de la Guerra*, llibre publicat á Pekin en 1621 pero escrit anys avans, parlant dels mosquets y canons diu:

«Yu-king Siang ha escrit lo següent:

»*Fo-lan-ki* es lo nom de un país, no de un canó. En l' any *ting-chao* del Emperador Chang-ti (1517) me trobava en lo *Kuang-tung* »empleat com Interventor y Comissionat interí d' Assumptos marítims. »De sopte arriváren dos grans barcos que diguéren venian de la co- »marca *Fo-lan-ki* pera pagar lo tribut imperial. Al capdill d' eixos »barcos l' anomenavan *Ka-pi-tan*. Los mariners tenian tots ulls y nas- »sos molt grans, y portavan un drap blanch enrotllat al cap, com los »musulmans. Desseguida s' avisá sa arrivada al Vi-rey, qui ordená »que ja que aquells homes ignoravan la urbanitat, los hi fós ense- »nyada durant tres dias en lo *Kuang Hiao-se* (Mesquita mahometana). »Com las ordenansas de la dinastia Ming rés parlavan dels tributs de »aquell poble, se enviá una llarga consulta al Emperador, á la qual »se respongué ordenant la remissió dels tributs al Tribunal dels Rites. »Quan l' Emperador actual pujá al trono (Chi-tsien en 1521), á causa »de la conducta irrespetuosa d' aquells bárbaros, son intérprete (lo »apotecari-embaixador Pires) fou condemnat á pena capital y sos »companys desterrats fora las fronteras del Imperi.»

En 1518 aná desde Malaca á Xina Simó d' Andrade, germá del anterior capitá, y home á qui pot justament acusarse d' haver sigut la causa del odi que animan los xinos contra 'ls europeus encara en nos-

tres días. Sa conducta fou despótica. Al llensar lo ferro al aygua davant la isla Tamou, ordená aixecar en terra un fort y en sos marlets una forca, creyent que podía tractar los xinos com ho havía fet ab los indis y malayos. Prohibí que cap barco siamés ó anamita fes comers abans d' haver ell acabat sas operacions y acabí per comprar com esclavas quantas noyas li fóren presentadas. Tal manera de obrar produví los resultats que eran de preveure: quan la inmediata expedició de Duarte Coelho se presentá en 1320 en las ayguas de Canton, fou rebuda á canonadas.

Una coincidencia 'ns torna al punt d' eixida del present article. Manant una de las quatre naus que constituhian la expedició de Simó d' Andrade, anava Jordi Alvares. De nou se vegé en la isla Tamou y aná á contemplar la terra sagrada que guardava las cendras de son fill, pero víctima ell mateix al poch temps de mortal malaltia, Alvares fou enterrat en la tomba que son dolor havía obert quatre anys enrera.

¡Destins de la vida! Lo temps y la má destructora dels xinos esborràren los darrers vestigis d' aquell sepulcre, que ma vista neguitosa buscá endebades en la pobre isla que ls tifons eternament assotan. Y la historia ha olvidat consignar en la llista dels primers exploradors de Xina lo nom de Jordi Alvares!

EDUART TODA.

LA ESSENCIA DEL AMOR

La nit es tenebrosa, cap llum en lo cel brilla,
Lo vent entre las rocas no para de brunzir;
La mar que horrenda brama, los árboles que s' esquinsan
Portan rumors confosos que fan esperahir.

A dalt d' una montanya, ¡montanya d' amargura!
Entre la espessa boyra s' eleva trista creu;
En ella, plé de llagas y entre mortals angunias
Está lo cor puríssim del Redemptor, de Deu.

Al mitj de la montanya, lo manto dat al ayre,
La planta tremolosa, lo cor agonisant,
Envers lo Fill que adora, de pena inconsolable,
Se trova entré la fosca la Mare mes amant.

¡Oh, Mare desolada! torneu, torneu enrera,
Que aquí, Mare afigida, lo cor se os trencará.
Mes diu la tendre Mare, en llàgrimas desfeta:
—Vull véurel, y de forsas ja 'l cel me 'n donará!—

Y l' árbre sant abrassa, los peus del Fill estima,
Al cel los ulls eleva en sa mortal tristór;
A son costat, plorosas, están las dos Marias
Que mudas la accompanyan en son cruel dolor.

Per si, lo Fill esclama, ab veu que 'l cor llastima:
 — ¿Per qué mas amarguras voleu assaborir?
 ¡Ja l' obra es consumada! ¡Torneusen, Mare mia!
 ¡L' amor mon pit abrassa, d' amor jo vull morir! —

Perdona als que 'l claváren, al Pare s' encomana,
 S' apaga la llum pura dels astres divinals,
 La testa mes hermosa sobre lo pit descansa,
 Las rocas s' estremeixen, ressona 'l tró pels alts.

En tant, la tendre Mare al peu del Fill qu' espira,
 Sobre son pit las palmas per detenir lo cor,
 La pensa estraviada, de mil recorts ferida,
 Es la sublim y hermosa imatje del dolor.

Recorda en sa tristesa los días de ventura
 En que lo cel somreya son fill al contemplar.
 En que lo mon cantava del goig en la planura,
 En que pastors y prímpceps l' anáren á adorar.

Recorda de sa infancia la gracia y la belleza,
 Aquell amor puríssim que li doná en son pit,
 Y comparant, exclama en sa congoixa inmensa:
 ¡Passá la negre albada! ¡Vingué la trista nit!!

¡Oh, fill de la meva ànima! ¡Oh, joya idolatrada!
 ¡Oh, rostre qu' envejáren las mes galanas flors!
 ¡Oh, cos que jo estrenyia contra mon pit de mare!
 ¿Qué 's féren, per ma pena, de ditxa aquells tresors?

¿Qué fou de la alegria que al véurer ta hermosura,
 Ta discreció divina, ta gracia celestial,
 L' amor que resplandia, de tas miradas puras
 De ditxa s' estremia la entranya maternal?

¿Qué 's féren los cuidados ab que en lo temps d' angoixa
 Guardava ta existencia ab tal desvetllament?
 ¿Per qué mortals angunias mas ditxas vuy se tornan?
 ¿Per qué visió tan trista, mon dols encantament?...

Veniu, veniu, tenebras; ab manto de foscuria
Cubríu lo cos dolcissim de mon perdot consol,
La vista llastimada de mare desvalguda
Cubríu també piadosas ab lo mantell de dol.

Fugiu, astres hermosos, tapeu vostras llums puras
Que 'l sol que reflectiau ja mes no brillará;
Fugiu, áus missatjeras de vida y de ventura,
Ja aquí sols la tristesia per sempre regnará.

Y tú, terra piadosa, que á mon dolor t' esbadas
Rentada ab la sang pura de mon Jesús diví,
¡Prepáram compassiva sepulcre en tas entranyas,
Que sens lo fill que adoro me resta sols morir!

Y aquella per qui un dia los alts espays brilláren
Ab las colors vistosas del íris celestial,
Aquella á qui tributan son pur amor los ángels,
Aquella, en qui's contempla la gloria y lo inmortal;

A son dolor postrada, sens queixa ja en los llabis,
La pensa extraviada per lo mortal neguit,
Amor que l' amor ayma, sols diu en son desvari:
—¡Passá la alegre albada! ¡Vingué la horrenda nit!...

La tórtora acompaña sa queixa llastimosa,
Los serafins, sas alas batent, van repetint
Per pobles y cabanyas qu' encar tranquilis reposan
L' amor triumpfá en lo Gólgota al home redimint.

MARÍA JOAQUIMA HERNANDEZ DE MOGA.

Igualada, Abril de 1884.

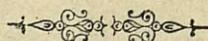
Per fora, la plana extensa
tota coberta de neu,
la nit son vel de silenci
sobre la terra extenent.

La lluna argentant la plana,
blincant los arbres l' oretx,
la trista natura, freda
com una tomba de gel.

Y tots dos, amoroseta,
vora 'l foch arrupidets,
com dos coloms amorosos
dintre son niu de plahers.

Demunt los vidres, en perlas
de gel tornat nostre alé,
l' atmósfera xardorosa,
y á fora... ¡tot fret! ¡tot fret!

A.

LO MEU JARDÍ

(RECORTS DE NOY.)

I.

ERRERA de casa, com dins d' un gran caixó rectangular, hi havia un hort, si massa petit pera provisió de la familia, prou capás pera esbarjo meu y dels companyets que hi feya venir á jugar.

¡Que n' hi haviam fet de malesas! Las casas del voltant que hi donavan ab eixidas ó terradets á ran mateix del clos, ja podian dir que tenian un palco ben divertit. Rara era la tarde que to-
tas aquellas parets no 's vegessen fistonejadas de capets rossos, reposant sobre 'ls brassos plegats demunt del empit, seguit ab uns ullots plens de sofre nostres moviments més insignificants. ¡Pobre maynada, si 'n feya de salivera al veurem ab lo barret de general, las xarreteras de paper d'or, una cinta de quatre dits barrantme de part à part la blusa, y una espasa de fusta á las mans, y darrera meu tot un exércit de vuyt noys al menos, tots provehits de gorras de quartel y escape-
tas, no de canya ni de fira nó, si no tan altas com ells y, sí sense pany, ab canó de lláuna y una cassoleta que quan teniam *polvora* y mistos hi podiam tirar y tot! Lo mal es que, devegadas, darrera de nostre pú-
blich predilecte, destacavan los caps de las mares y criadas ja grandotas, qu' ab l' amenassa de qu' anirian á avisar á la meva familia no

'ns deixavan fer foch. ¡Quinas donas més porucas ! Sempre aquella dèria: ¡Mireu qu' os fareu mal, diables!... ¡Os esguerrareu ! ¡Ho aném á dir!...

Y aixó ja no sols arrancant á esgarrapadas de la paret á aquella maynadeta quan més embadalida contemplava l' encesa de mistos, si no fins quan, dividit en dos bandos, l' exèrcit s' escometia á la bayoneta furiosament, al compàs del titatarita, tita, tita, tita; titatarita, tita, tita, ti, que davam un trompet y jo ab lo puny á mitj cloure tocant los llabis, corrent devant de tots y responent á la burxada contraria á cops de sabre tan fort com podiam. ¡Qué 'n vaig trencar d' espasas... pero fins ab lo pom y tot m' hi feya !... ¡Os treureu un ull, diables !... ¡Os esguerrareu ! tornavan aquellas veus, dominant fins las nostres trompetas.

Are vès qué 'ls hi feya por; veure algun ferit camas en l' ayre, lluytant ab lo vencedor que li tenia 'l peu al ventre y l' escopeta al pit ! ¿Cóm volian que 's rendís, donchs? ¿Qué 's creyan qu' es una batalla, aquellas donas ? ¡Potser si que 'ns haviam de fer festas y petons !

Es clar, ab lo rebombori de la brega y aquells crits d' esglay, á lo mellor eixia algun parent del general dalt del terradet de casa que com á paleo de la presidencia ocupava tot lo cap d' ensá, y un crit de ¡noy, puja ! donat per una veu imperativa y dura, desfeya la batalla en sèch. Los ferits s' aixecavan, tothom s' espolsava la terra dels pantalons, s' aixugava ab mocadors suhats la ruuenta cara, y durant l' ausència del general, los combatents platicavan en veu baixa, arraulits per un mateix terror. Un terror desconegut dels exèrcits de debò, lo terror de la pau, del llicenciamient en massa.

No anavan errats aquells soldats puntosos; ben aviat veyan tornar al general, desonorat, desarmat, restituhit á la trista condició de deixeble de segon any de llatí, la cara neta y encesa com una rosella, las espatllas caygudas, las mans á la butxaca, penjant de las munyecas un bon pany de blusa y, lo qu' es més trist, no un criat, una criada al darrera, á la qui tot l' exèrcit, sens badar boca, ab aquell silenci imponent d' un exèrcit prisoner, entregava gorra, fornitures y armament.

Una conferencia diplomática, invisible com totas pe 'ls beligerants, havia disposat de llur sòrt sens consultarlos, havia imposat lo desarmament, y aquella criada, inviolable com un embaixador, nos feya passar l' afront ab mitja rialla als llabis. Fent un feix de tot sota l' aixella, se'n tornava tan tranquila, mal que nostras miradas se li clavesssen á l' esquena com sagetas fins que la perdiam de vista. Des-

prés nos giravam y ensenyavam los punys closos á las cridaneras del públich, causa de tal afront.

Mes, per sòrt de tots no eram rencorosos. Convertits en paisans, arreu tractavam de matar l' aburriment de la pau inventant jòchs, sino menos arriscats, més quiets que la guerra. Al cap del hort hi havia una figuera formidable que jo havia guarnit d' anellas, trapecis y columpis. Apa, á fer gimnasia.

Y allí n' haguereu vist de contraccions y dominacions, y planxes y tombarellas y caigudas y l' arbre assaltat fins á las branques més altes per un veritable remat de monas!

Altres cops, sortiam ab traços estraflaris á fer comedias, es á dir, tragedias, porque casi sempre hi moriam tots, ó be pantomimas de payassos ab las caras ensfarinadas de guix y las mans de mangre pera que las bofetades deixessen motlló. Devegadas estraflayam las dansas populars del país ó inventavam alguna entremaliadura contra las nostres espías, per exemple: mullarlas ab xeringas de canya ó esquivar-
las á cops de cervatana desde algun recó amagat. No cal dir si hi hau-
riam jugat á caballfort, á rescat, á lladres y mossos y á geps, com ne
deyan d' escomètrens á cops de pilota. La plantada del hort ho de-
clarava prou be, ab sos bancals durs com un tapassot, las escarxo-
feras trencadas, las pocas lletugas d' ensiàm müstegas, los rechs plens,
tot arrasat com un camp de batalla, menos los vorals de la paret hont
creixian flors y arbres de jardi.

¿Pero y qué? Aixís lo tenim segur, deyan los de casa, referintse á mí. Aixís no 'ns amohina. L' hort era com qui diu la meva parcela de Jardí d' aclimatació, lo patí d' una cabreta que havia de trescar y fer bojerías.

II.

Arribá á la fi un dia, que ja cansat de fer cabriolas y aborrit de veures *lo general* tot l' any de quartel y ab l' exèrcit emperesit, tractarem molt seriament ab lo trompet de trencar aquell ensopiment, convertint l' hort en jardi.

Ni aquell company ni jo estavam flachs de dalit, ni eram tampoch dels que rumian gayre las cosas; aixís es que l' endemà ja 'ns hi fe-
yam á cops d' aixada, mellor que cap jornaler. La nostra empresa, per

aixó, no abarcá tota la superficie del hort, que tenia ben bé sexanta passas per vint. Una meytat nos bastava y deixarem de banda la formidable figuera ab tot lo tros que son brancam cubria. Ja sabiam que la seva ombra era perniciosa y ademés temiam la voracitat de sus arrels.

¡Pero, si haguesseu vist com travallarem en lo tros escullit! A la fondaia de quatre pams tot ho remoguerem, y no contents d' aixó, purgarem la terra una y duas vegadas, fins á no deixarhi una pedreta del gruix d' una llentia. Després la femárem copiosament, vam formar los nostres quadros y cistellas simétricament compartits, apissonarem los caminals cobrintlos d' una capa de sorra, colocarem al mitj de las cistellas gerros d' argila pera 'ls cactus, aixecarem al mitj de tot una glorieta octavada en qual construcció hi passarem ben be un mes, tancarem tot lo jardí ab una barana d' estil rústech y, una volta arreplegadas llavors y empèlts, ferem la nostra plantació.

De llavoras, cada tarde, rega que regaras, nos posavam los peus com uns xops; tant que fins jo hi vaig agafar enginas. Pero cá! Quan baixava cada matí, menjant encare lo darrer boci del ofersó del xocollata y veia, allí rompre la terra per lo brot d' un cascall, ensà badar-se un botó, enllà desplegar dues fulletas de ponsella, alló era un gust! Totas las plantas me semblavan fillas mevas y m' despertavan tal tendresa, qu' en llur desenrotllament hi veia fins com misteriosas traydorias que m' esponjaven lo cor.

—Guáyta, mira aquest gerani quina manera d' esclatar: sembla que tot just bada l' ull, que 'ns fassi l' ullot. ¿Has vist aquell clavell? Ja n' hi podém posar de canyetas; sempre cap per avall com un beat... Vínam aquí, alsa 'l caparró, que be 'l tens prou bonich...

Y li dava un copet sota la barba; pero ell si m' concedia una ullada plena de fôch era tot quan feya. Bellugava 'l cap d' assí d' allá com si s' enfadés y 'l tossut tornava á pendre aquell posat contrit.

No cal dir que la feynada que 'ns emprenguérem escampá tot seguit als nostres companys y fins al públich dels terradets. Los primers la trováren massa pesada pera ajudarnos, lo públich poch divertida. Després de tant rebombori l' hort respirá, donchs, estrany reculliment. Nosaltres podíam contar los cops d' aixada que trencavan la quietud d' aquells espays ab la sequedad d' una petjada metàlica qu' avansa cautelosament. Sentiam piular los pardals de las barbacanas, cantar de quan en quan cansons de bressol á nostras antigas *espías* que ja sols per casualitat treyan lo cap als palcos. Pero 'l meu amich y jo, res, com frares de la Trapa fentse 'l clot.

No obstant, allá á las cinch de la tarde, aquell vehinat s' animava una mica. Era l' hora de brenar y sempre hi havia part del antich públigh que venia á contemplar los avensos de la nostra obra, tot caixant alguna poma ó xarrupant ab golafreria 'l such d' algun préssech rosset com lo cap de qui 'l menjava. A més dels nens, haviam guaytat llavors unes miradoras que 'ns agradavan molt més: una colla de modistetas que tenian lo taller en la casa de la dreta, devant per devant del jardí. Es clar, entre onze ó dotze qu' eran, n' hi havia pera tots los gustos: de blancas, de morenas, altas, petitonas, grassetas, magres, d' aixeridas, de tristas, de séries que may deyan res, de xarrayres que no callavan may; pero plegadas, feyan á la vista com un póm de flors y á l' orella com agradosa piuladissa d' auells que, passada l' hora, trobavam á faltar.

A casa, que coneixian lo meu geni de tornet, no sabian avenirse de que la fal-lera del jardí 'm durés tant; y es que, quan comensava á cansarme, mos ulls se fixáren en una d' aquellas modistetas, y 'm passava 'l dia atalayantla.

Cóm se deya? Jo 'm guardaré prou de profanar son nom. Cóm era? No ho sé, y com jo la veyá llavors ma ploma no podria pintarla. No més puch dir que, pera mi, era com lo sol deu esser pera 'l cego de naixensa que cobra la vista. La materia de qu' era formada s' confonia en una idealitat brillantíssima, fruyt indubitable del meu esperit candorós. Jo sé que no duya gloria á son voltant, pero mos ulls la veyan radiar tot aquell encís que degué dur la Verge en sas aparicions. Jo sé què no 'n podia apartar la vista, que m' hauria agenollat á sos peus, y que tan comunicatiu com era ab tothom, devant d' ella no sabia badar boca. Ni per qué? Prou m' entenia ella.

Ditxós terradet, si me n' tens de miradas! Y que desert y fosch quan ella no hi era, tant com l' omplenava de llum y vida ella sola! Si, ella sola; beneytas sian aquellas escapadetas que hi féya ab lo més fútil pretext! No més al apareixer, ja sos ulls topavan ab los meus, un mateix raig de sol fonia nostras miradas, los cors batian al mateix compás, y res, ni un mot; lo carmi á las galtas, un somris d' àngel iluminant los rostres!

Per aquells temps, deixeble de retòrica y poética, anava tot lo dia recitant los fragments de poesia que 'ns dava 'l professor com trossos selectes. De cop m' havian agratit tant las odas heróicas y 'ls romàssos històrichs que m' ensajava á compondren constantment; mes en havent coneugut la modisteta, no atinava á fer sino elegias, églogas y madrigals. Tan hermos com havia d' ésser pera mi 'l mon y tan trist

com lo trobava al agafar la ploma! Encara' recordo qu' un dia, pres-
sentint l' amor qu' avuy porto á la nostra llengua, un dia que jo devia
estar molt trist, vaig escriurer uns versos que comensavan:

Horas d' amor, suprém deliqui
que daureu la vida
del feble cor del home:
totas passareu com al cel s' envola
l' ànima pura del fillet volgut...

Y jo ni sabia qué era l' amor, ni la vida, ni l' cor del home, ni l'
fillet volgut! Pero sentia quelcom que m' entendria fondament, quel-
com que m' anticipava per misteriosa refracció dolors futurs qu' avuy
conto per passats cada cop que l' present me permet trencarlos. Era
com una anyoransa misteriosa que m' minava l' cor.

Després d' aquests, jo no sé quants centenars de versos vaig es-
criure en castellà, inspirat per aquella criatura. Pero lo mes bo es
qu' ella no n' havia esment. Alguns ne vaig portar al àula com exem-
ple de mos avensos, mereixent l' aprobació del professor que no tenia
res de poeta potser perqu' era molt bon retòrich, y ella, ma *Filis*
adorada no n' sabia ni un mot.

Per fi, un dia vaig rompre l' glas: la veig al terradet tota sola,
tallo una rosa, embolicó l' branquilló ab un paper que duya molt ple-
gadet á la butxaca, demano l' acceptació ab un signe expressiu, ella l'
otorga abaixant lo cap tota ruborosa, m' atanso á la paret, tiro l' pa-
quetet en l' ayre, unes mans rosadas lo toman, envío un petó ab lo
cap dels dits, y sens havernos dit una paraula, ella desapareix y jo me
n' entro á la glorieta tremolós, palpitant, fora de mí. Aquell paper
contenia son nom, una declaració en vers, ideal, sentida, escrita ab
llàgrimas, y al peu la meva firma, bregant pera escapar de l' embu-
llada troca ab que l' entreteixí ma ploma nerviosa.

Pero ni això bastá á rompre aquella timidesa que ns illigava. Ni jo
vaig dirli res, ni ella tampoch y tots dos varem compéndrens. Aquell
silenci duya un deleyt inmensurable, tot espiritual, que ns arrancava
de la terra pera gronxarnos jo no sé en quins espays hont la paraula
s' gelava poruca al mateix abím del llabi.

Mentrestant l' esplet del meu jardí esclatava en flors de colors en-
cesos com los d' eixos hermosos cuhets que poblan los ayres de rams
enlluernadors. Lo maig s' acostava y en la parroquia del poble trac-
tavan de celebrar ab extraordinaria pompa lo Mes de Maria. Jo no

sabia per qué feya quaranta vuyt horas que ma estimada no's deixava veure en aquell terradet, hont mos ulls morian d' anyoransa. A la nit del vintinou d' abril no vaig dormir d' angoixa. Mes, l' endemá, quina sorpresa, quan desde la glorieta veig lo capet ros de ma estimada enquadrat per la porta del meu hort! Lo roig tendre de la rosa tenyia sas galtas, caminava ab l' esguart á terra y quatre noyetas més ab grans cistells la seguian somrient.

—Las fillas de María — me digné ella, sens aixecar los ulls y deixant per primera volta entrar sa veu melosa fins al meu cor.

No sé que vaig respondre, ni lo que pera mí passá'en la mitj' hora que durá aquella aparició; sols recordo que l' jardí quedá devastat, que las flors vessavan dels cistells y jo compareixia encare ab novas garbas olorosas, delitos d' omplenarlas més y més.

—Son pera la Verge — deya.

Y quan ja las noyas fugian ab los curullats cistells, rihent, rihent sens dubte de mon poch dissimulat afany, tan alterat estava que, per forsa, vaig obligar á l' amor á parar son devantal pera cubrirlo d' un devassall de flors.

—Son pera la Verge — repetiren mos llabis.

Y ella recullí la pueril blasfemia ab un somris compassiu, los ulls mitj' closos, lo rostre ja flamejant de rubor.

NARCÍS OLLER.

(*Acabarà.*)

DARRERÍAS

Sempre las darreras cosas
trobo que son las millors;
quan las flors van acabantse
¡qué 'n son de bellas las flors!

Si 'l desterrat, de sa vila
va marxant per terra ó mar;
més bella que may la troba
quan sols veu lo campanar.

Quan d' algun ser que 'ns estima
y estimém, nos despedím,
oblidém tots sos defectes,
y més amor li tenim.

Y al sol quan se 'n va á la posta,
de veurer 'l no 'n tenim prou;
y la música que passa
¡ay Deu meu! ¡cóm nos commou!

Y quan som á l' agonia
quan estem prop del no ser,
es quan la vida nos sembla
tot bellesa y tot plaher.

Y totas eixas ideas
que 's tancan en ma rahó,
me fan deduir que sempre
lo darrer es lo mes bó.

JOSEPH MARTÍ · FOLGUERA.